

KULTÚRA

ROČNÍK XVI. – č. 1

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

9. JANUÁRA 2013

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Mobil: 0903 846 313 • e-mail: kultura@orangedmail.sk • Cena 1,50 €

Snímka: Štefan Pástor

Pokoj a sloboda

Stačí, aby sme sa čo i len trochu pozastavili nad najvladnejším obsahom hodnôt ako mier a sloboda a uvidíme, ako ich podstata priam vyplýva - tak ontologicky, ako aj fenomenálne - z vertikálne metafyzického vzťahu človeka k jeho Pôvodcovi. Takáto úvaha je nám tým potrebnšia, pretože v obidvoch prípadoch ide o existenciálne zážitky, ktoré - ako to už výstižne formuloval sv. Augustín - v bežnom myslení pokladáme za celkom jasné, ale keď sa pokúsime o ich ozrejmienie racionálnou definíciou, uvedomíme si ich akoby unikajúcu obsahovú polyedrickosť a svoju intelektuálnu obmedzenosť. Kto z nás by pripustil tak na prvý šup, že nevie presne, čo je to láska alebo poznanie alebo život? Pokúsme sa však ich definovať a nájdeme sa zajedno s hipponským biskupom.

Začnime teda s pojmom pokoj. Darmo by sme hľadali svetlo na lepšie pochopenie tohto pojmu v prameňoch nasej profánnej kultúry. Antickí Gréci nemali ani len slovného výrazu na vyjadrenie pojmu pokoja. Božstvo eiréné, veľmi neskorého pôvodu, znamenalo skôr

sprostredkovateľku bohatstva, zdravia, dobrých žatiev a z nich plynúceho pokojného života medzi vojnami, ktoré v antickom povedomí boli normálnym stavom politického života. Vrcholnou spoločenskou hodnotou bol

MILAN S. ĎURICA

pre nich zákon (nómos), v ktorého službách mala stáť tak vládna moc (dynamis, dynasteia), ako aj sloboda (eleutheria).

U Rimanov slovo pax - pokoj sa tešilo nevyššej obľube. Imperátori sa zmocňovali území vtedajšieho sveta - orbis terrae - so vzneseným programom „pacem dare“, teda ako darcovia pokoja. Obsahom rímskeho pokoja (pax Romana) bol však podstatne len právny poriadok, usporiadané vykonávanie moci a z neho vyplývajúca bezpečnosť štátu i jednotlivcov, najmä bezpečnosť ich vlastníctva.

Oveľa plnší bol obsah pojmu pokoj vo zjavení Starého zákona. Židovský šalom znamenal veľmi členito podmienenú výslednicu

vzťahov medzi všemocným Jahve a jeho vyvoleným Izraelom ako slobodnými partnermi zmluvného zväzku (berit), ktorého zachovávanie zo strany Izraela mu zaistovalo integritu, blahobyt, slobodu, pokoj a spásu. Išlo tu však tiež predovšetkým o hodnotu kolektívnu: jednotlivec bol účastný na požehnaníach šalomu výlučne skrze celok vyvoleného národa. Celkom jasne však starozákonný úzus pojmu šalom zvyrazňuje božský, transcendentálny pôvod pokoja: pokoj prinášajú vyvoleným osobám poslovia Boží (Tob. 12,17), o pokoj Pánov prosí a pokoj Boží zveľbuje jedinečná Kniha žalmov (ž. 121,6-7;127,6;71,3;84,11), dokonalosť pokoja pripisujú proroci Mesiášovi - „Za jeho dni vzíde spravodlivosť a hojnosť“ pokoja“ (ž. 71,7); aj Izaiáš vidí Pomazaného ako Boha, Otca budúceho veku a Knieža pokoja (Iz. 9,6) až po úplnú identifikáciu Krista s pokojom u Micheáša: „A on bude pokoj.“ (Mich. 5,5).

(Pokračovanie na 4. strane)

Často mám problém, akú tému začať. Čo zaujíma vás a o čom treba reálne rozprávať. Iné sa vidí dôležité človeku, ktorý žije zamknutý vo svojej dobe, v zátvorkách svojho života, a iné potrebuje človek, ktorý vníma ľudstvo ponad čas, v transcendentných súvislostiach.

Keď čítavam úvodníky v iných časopisoch, dokonca aj tých, ktorým nie je cudzí zmysel pre vieru, vlasť a národ, mám pocit, akoby ich autori žili mimo tradície, mimo kontinuity. Minulosť je pre nich akoby čosi za plotom, čo sa ich vôbec netýka. Vychádzajú zo súčasného stavu života a tvária sa, že čosi konzervujú, ak bojujú o tradíciu, ktorá ešte pred niekoľkými desaťročiami bola úpadkom.

O to viac ma vie prekvapiť človek, dokonca kňaz, keď ponúka ako riešenie krízy tzv. ústup od stredoveku. Údajne žijeme v

Sol'

TEODOR KRIŽKA

inej dobe. Načím sa nám prispôbiť novým podmienkam. Keď sa tak pozerám, čo predstavuje ono prispôbenie sa, vidím duchovných hrať futbal, chodiť bez znakov svojej kňazskej identity, vyjadrovať sa k utilitárnej politike ako sekulárna bytosť, posedávať na kadejakých pochybných hudobných festivaloch, kde sa popíja pivo, vrtí zadkom, huláka a hromží pästou kamsi dohora, kde ešte donedávna boli podľa našich predstáv nebesá.

Vtedy mi ozaj začína rozum stáť.

Stredovek bol vrcholom kresťanskej spirituality. Tam vyvrcholilo všetko, čo je pre dnešného veriaceho človeka ako Himaláje pre invalida. Muži boli schopní odriekania, trebárs žiť o dvoch orechoch denne, pozdvihnúť dokonca meč a odísť na niekoľko rokov do krížových výprav na obranu viery a svojej civilizácie, alebo celý život mlčať.

Dnes by som najmä to mlčanie videl ako veľký prínos, lebo mnohí viac hovoria, ako uvažujú, a hovoria často bez bázně.

Dnešnému veriacemu sa vidí ako hrdinstvo, že kňaz či dokonca hierarcha chodí do posilňovne, behá a bicykluje sa, že si rád dobre zaje a pohovorí na ľubovoľnú tému, najmä nezáväzne a samozrejme s humorom. Že dôverne rozumie ľudským slabostiam a s chuťou ich prehliada, veď všetci sme hriešni, no nie? Že je prosto kamarát. Vôbec mu potom neprekáža, že sa z tých kamarátskych rečí akosi vytratil Kristus. Ani si nevšímame, že v pracovni takého neduchovného duchovného niet ani kríža, iba ak akási atropa v podobe samorastu, niet tam ani portrétu pápeža, ani nijakej pripomienky tých, ktorí za vieru v Boha a za to podivné duchovno súčasníkov položili životy.

(Pokračovanie na 2. strane)

www.kultura-fb.sk

Pokračovanie z 1. strany)

Pokoj a sloboda

Na šalom organicky nadväzuje Nový zákon, ktorý už pri Kristovom narodení dáva anjelovi ohlasovať „pokoj ľuďom, ktorí sú milí Bohu“ (Lk.2,14). Sám Kristus ustanovuje pozdrav pokoja, ktorým sa majú predstaviť jeho apoštoli pri zvestovaní Kráľovstva Božieho: „Do ktoréhokoľvek domu vojdete, najprv povedzte: Pokoj tomuto domu!“ (Lk.10,5). A najmä po svojom Zmŕtvýchvstaní aj on sám pravidelne pozdravuje svojich žičením pokoja. (Lk. 24,36, Ján 20,19-21). Ktovie prečo sme s takou dôslednosťou, hodnou lepších podujatí, vylúčili z nášho spoločenského slovníka tento mnohovravný, samým Synom Božím prikázaný pozdrav? Zdalo by sa, že Horáciov výrok o knihách možno aplikovať aj na niektoré z Božích prikázání: Habent sua fata etiam praecepta divina. (Aj Božie príkazy majú svoje osudy.)

U sv. Pavla sa potom tematika pokoja stáva jedným z nosných pilierov jeho evanjelia. Ako sám Boh je mu „Boh pokoja“ (Rim. 15,33; 16,20; 1 Kor. 14,33; 2 Kor. 13,11; Pilip. 4,9; 1 Tes. 5,23; 2 Tes. 3,16), tak Kristus je mu nielen sprostredkovateľom a darcom, ale i zosobnením Božieho pokoja: „Prišiel a zvestoval pokoj vám, ktorí ste ďaleko, a pokoj tým, ktorí sú blízko“. (Efez.2,17) - „Veď on je náš pokoj!“ (Efez.2,14). Skrze vieru v Krista obsiahneme jeho pokoj, ktorý nám naplní srdcia radostným plesaním. (Rim.15,13 a Kolos.3,15). Sv. Pavol už celkom jednoznačne spája pokoj nielen so spravodlivosťou, ako to bolo v Starom zákone, ale aj s milosťou (Rim.1,7) a láskou Božou (2.Kor. 13,11), ktorá nás posväčuje a zachováva v neporušenosti na tele i na duchu. (1 Tes.5,23). - Takto máme už dosť markantne vymedzený obsah novozákonného pojmu pokoja. Starozákonný zmluvný vzťah (berit) medzi Bohom a Izraelom je tu prekonaný vzťahom lásky Otca k Synovi; vzťah všemoci a služby ustupuje novému vzťahu synovstva Božieho, ktorý vykupiteľský čin Kristov rozširuje z kolektívu vyvoleného národa jednak na všetky národné kolektívy sveta, ale najmä aj na každého jednotlivého človeka - dieťa Božie - bez rozdielu jazyka, národa, pohlavia, kultúry či spoločenského postavenia. „Už nejstviuje Žid ani Grék, nejstviuje otrok ani slobodný, nejstviuje muž a žena, lebo všetci ste jedno v Kristu Ježišovi“. (Gal. 3,23). V tomto novom stave pokoja Kristovho centrálnym pojmom a najvyšším zákonom sa stáva láska. To relativizuje - teda nie anuluje - všetok obsah starozákonných kňazských kódexov i noriem rímskeho práva. Na láske založený a ňou udržiavaný je pokoj Nového zákona - Pax Christi - ktorého obsahom je nielen vzájomné porozumenie (1 Kor.14,33), puto duchovnej jednoty (Efez.4,3) v spravodlivosti, vo viere, v láske a svätosti (2 Tim. 2,22) každého kresťana vo vzťahu podľa možnosti ku všetkým ľuďom (Rim.12,18), ale aj vo vzťahu k Bohu skrze vykupiteľské dielo Kristovo (Rim. 5,1), ako dar Ducha Svätého (Galat. 5,22). Kto prijme tento vznešený dar Boží, „ktorý prevyšuje všetko chápanie“ (Filip. 4,7), dosiahne súčasne aj plnosť slobody. Lebo „kde je Duch Pánov, tam je sloboda“ (2 Kor.3,17), ktorou nás Kristus oslobodil (Galat. 4,31) od

všakového poddanstva na slávnú slobodu synov Božích (Rim. 5,21).

A tak sme sa už dotkli aj druhého pólu obsahového rozpätia našej témy.

Aj sloboda je jedným z tých mnohoznačných pojmov, ktoré je ľahšie psychologicky analyzovať ako racionálne sputať do strohej definície. Jeden z mojich niekdajších profesorov venoval značnú časť svojho života hľadaniu metafyzickej podstaty slobody. Výsledky svojej dlhoročnej námahy zhrnul v diele *De ineffabili essentia metaphysica libertatis - (O nevýslovnej metafyzickej podstate slobody)*. Napriek tejto „nevýslovnosti“ napísal o nej aspoň 80 tisíc slov, ktoré boli pre nás študentov azda ešte ťažšie na pochopenie ako sama metafyzická podstata slobody. My dnes našťastie uvažujeme o slobode iba v jej osobnom a spoločenskom dosahu a o jej vzťahu k mieru ako restriktívne vymedzenému obsahu pokoja.

V protive k tomu, čo sme načrtli o pojme pokoja, slobodu možno považovať za jednu z najcharakteristickejších obsahov kultúry antického Grécka. Od homérovských eposov cez Periklove Atény až po vrcholce filozofického myslenia helénska kultúra sa točí okolo pojmu slobody. Je pravda, že sprvoti to bola iba sloboda tenunkej vrstvy aristokratov, ktorí mali možnosť spoluúčinkovať pri správe verejných vecí v zmysle demokratického ideálu eunómia. Ale práve tento ideál harmonického a tradíciou konsolidovaného poriadku v obci (pólis) privádzal aristokratov k uplatňovaniu nárokov na ich postavenie v spoločnosti a na ochranu získaných majetkov. To boli prvé zárodoky osobnej slobody. Aristoteles už mohol vyjadriť obsah slobody svojím „Žiť, ako každý chce“ (Politika, 1317, b 12), kým Stoa dospela aj k pojmu o základnej rovnosti všetkých ľudí, včítane otrokov. Ak uvážime, že otrok v antickom svete nebol vlastne považovaný za človeka ako subjekt práva, ale iba za predmet vlastníctva - res, animal vocale, - musíme obdivovať tieto výdobytky čisto racionálneho poznania.

Rimania prevzali s gréckou filozofiou aj pojem slobody, ktorému kodifikáciou práva poskytli solídne základy a trvalú mocenskú oporu. Ale aj v Ríme sloboda nebola ešte nijako právom človeka, ani aristokrata ako takého. Podobne ako pokoj, aj slobodu dávali (a odovzdávali) cisári ako jediní vlastníci moci, ba i celého Impéria. Nečudo, že daktori z nich došli až po deifikáciu vlastnej osoby, z ktorej logicky vyplývala potom sakralizácia štátnej moci a jej ustanovizní. Táto logika mocenského totalitarizmu sa nevyhnutne odzrkadlila aj v rímskom práve, ktoré pokračovalo plazmovať spoločenský život európskych národov aj dlho po páde Rímskeho impéria, ba robí to v značnej miere až podnes.

Kresťanstvo svojím nárokom na absolútnu nezávislosť voči štátnej moci, ktorý charakterizoval postoj rímskych pápežov od čias Konštantína Veľkého, dalo podstatný impulz na radikálne odsakralizovanie

tak osoby ako aj moci cisárov. A vieme, koľko a akých bojov a obetí Cirkev priniesla behom storočí na obranu tejto svojej slobody. Ba čo viac, svojím učením o nesmrteľnosti duše každého jednotlivého človeka kresťanstvo položilo neotrasiteľné základy pre všetky výdobytky právnej povahy, ktorými sa postupne utvárali atribúty osobnej slobody až po najnovšie kodifikácie práv človeka. Tento rozhodujúci impulz kresťanstva k spoločenskému vývinu vo smere ľudských slobôd nebýva dostatočne hodnotený. Jednou z príčin tohto zaznávania je akiste skutočnosť, že recipovaním rímskeho práva Cirkev zachovala a po dlhé storočia bránila pyramidálnu štruktúru spoločenských zriadení: sloboda je len tam, kde je vláda, ktorá ju udeľuje a systémom ochranných závislostí aj účinne zaisťuje, ako to platilo prakticky od čias Rímskej ríše až do minulého storočia. V tomto podstatne rímskom vládnom a právnom systéme nebolo ľahko prijať impulzy zdola, už od Renesancie smerujúce k emancipácii individua. Veď na jednej strane išlo tu ponajviac o nejasné intuície teologických mystikov, ktorí z evanjeliovkej slobody ducha - spiritus libertatis sv. Bernarda z Clairvaux - dedukovali utopistické požiadavky egalitárnej demokracie. A tieto neraz končili v anarchistických utópiách (Gioachino da Fiore v XII. a Cola di

Rienzo v XIV. storočí), alebo zas na druhej strane z filozofických koncepcií, ktoré otvorene popierali existenciu Boha, alebo aspoň možnosť poznať ho ľudským rozumom (materializmus, agnosticizmus, racionalizmus rozličných odtienkov).

Ale ak pozorne analyzujeme konkrétne skutočnosti praktických životných podmienok osôb a spoločností dnešného sveta, musíme konštatovať, že tie formálne výdobytky ponajviac ostávajú iba na papieri. Lebo dnes viac než inokedy právo býva systematicky znásilňované politickou mocou a zneužívané na ideologické podmurovanie totalitárnych vládnych systémov, maskovaných klamnými etiketami demokracie, ľudovosti a pod. To má za následok mnohé kriklavé nedôslednosti a protirečenia. Tak mnohé sekularizované mocenské útvary kodifikovali ako obsah osobných slobôd aj také konania, ktoré zákon Boží definuje a Cirkev nemôže nehlasať ako mravné prečiny, delikty a hriechy. V tomto rozpore je určite jedna z hlavných príčin neblahého stavu súčasnej spoločnosti, ktorá na jednej strane verbálne a právne absolutizuje jednotlivca, kým na druhej strane v konkrétnom uplatňovaní vládnej moci stále viac ho absorbuje do totality svojho systému, odopierajúc mu aj daktore z takých základných práv osoby, ktoré mu priznávali antické i stredoveké mocenské

systémy. Následky tohto vecného protirečenia sa prejavujú v najrozličnejších rozporoch spoločenského diania. Azda nikdy sa toľko nehovorilo a nepísalo o slobode ako dnes; ale drvivá väčšina osôb súčasného ľudstva nemá ani len slobodu verejne vysloviť názor odlišný od ideológie držiteľov moci, čo bolo samozrejme už homérovským Grékom takmer alebo i vyše tisíc rokov pred Kristom. Naša kultúra a politická propaganda teoreticky priam sakralizuje pokoj a demonizuje vojnu pod zámenkou nedotknuteľnosti ľudského života, ale súčasne formálne legalizuje najbarbarskejšie masové vraždenie, aké sa v dejinách ľudstva udialo: každý rok milióny vyvrazených nevinných ľudských bytostí legalizovanými i tajnými potratmi. Keby sme mali poruke úplné štatistické údaje vo svetovom meradle, hlavy by sa nám zatočili nad astronomickými číslami tejto najkrutejšej a najnespravodlivejšej vojny proti nevinnému a bezbrannému národu nenarodených. Bojím sa, že v historickej retrospektíve budúcnosti bilancia tejto legalizovanej genocídy dá uplynulému, ako aj nášmu storočiu biľag neľudskosti, pred ktorým zblednú barbarstvá všetkých 14 513 vojen, ktoré vraj ľudstvo viedlo za posledných 5 600 rokov. Ja myslím, že tých vojen bolo azda i niekoľkonásobne viac. A toto všetko sa robí v mene proklamovanej slobody a pod zástavou pokoja. Tu naozaj nemožno nežasnúť nad prorockým napomenutím apoštola slobody sv. Pavla: „Bratia, vy ste povolaní, aby ste boli slobodní. Len aby sa táto sloboda nestala príležitosťou skazenej prírode! (...) Hovorím vám, žite podľa Ducha a neplňte žiadosti tela.“ (Gal. 5,13-16.) A s jemu vlastným realizmom kladie nám pred oči, k čomu vedie takáto sloboda „podľa tela“: „smilstvo, nečistota, chlipnosť; modloslužobníctvo, čarodejníctvo; nepriateľstvá, sváry, nenávisť, hnevy, zvady, rozbroje, rozkoly, závisť; opilstvá, obžerstvá a týmto podobné“. (Gal. 5,19-21). Čierna kronika našich masových komunikačných prostriedkov denne nám poskytuje čerstvú dokumentáciu o záplavnej aktualite Pavlovho proroctva a o etickej nutnosti správnej orientácie obsahu slobody. Nebuďme však pesimistami. Lebo ten istý sv. Pavol nám optimisticky kreslí aj plody slobody u tých, ktorí žijú podľa Ducha božieho: „Ovocie Ducha je láska, radosť, pokoj, zhovievavosť, láskavosť, dobrota, miernosť, zdržanlivosť. Proti tomu nielo zákona.“ (Gal. 22-23). Tento Duch Svätý „prichádza na pomoc nám slabým, lebo my nevieme ani to, ako sa máme správne modliť“. (Rim. 8, 26). Spojme sa s ním, „ktorý sa prihovára za nás nevysloviteľným vzdychaním“ (Rim. 8, 27) a snažme sa prijať s čo najhlbším pochopením jeho dar pokoja, ktorý svet dať nemôže, a jeho dar slobody, ktorou nás oslobodil od zákona hriechu (Rim. 8,2) a ktorou nás vyrve „z každého zlého skutku a spasí nás vo svojom nebeskom kráľovstve. Jemu sláva na veky vekov. Amen.“ (2. Tim. 4, 19).

Snímka: Teodor Krížka

Stratil som brata, rodičov. Zostal som sám. Nechala ma snúbenica, opustila ma manželka aj s jediným synom. Som sám. Alebo možno predsa len nie celkom sám. Hádam či dúfam, že Maroško, môj malý stratený syn, hoci mi bol dosť dlho vzdialený, sám hľadá ku mne cestu.

Je štedrý večer. Sedím v prenajatej izbe v centre mesta. Domácu starú pani zobral syn na Vianoce k sebe do vily neďaleko Bratislavy. Som teda v tomto ponurom trojizbovom byte starobylého renesančného domu úplne sám, ale nie je mi smutno. Len tak trocha clivo. Počúvam CD so slovenskými koledami. Rádio i malý televízor som dnes pre istotu ani nezapol. Načo! Veď by ma len znepokojovali svojimi sentimentálnymi reláciami. A ja tak veľmi potrebujem pokoj.

V lete som sa dožil päťdesiatky. Nevie, či je to len málo, alebo už dosť rokov. Po tom všetkom, čo som skúsil, sa však cítim asi tak na osemdesiat. Jubileum som oslávil v klube spisovateľov. Z rodiny sa mi nikto neohlásil, hoci exmanželka i syn vedia veľmi dobre, kedy som sa narodil. Nevie, asi nie som ani bohvieaký autor, a tak ignorovaný spisovateľskou obcou prijímal som gratulácie iba od tých pár kolegov z redakcie denníka i niekoľkých známych. A navyše, práve vrcholilo obdobie dovolení, takže sa nás v klube zišla necelá dvadsiatka. Nevadí, aspoň mi gratulanti nespôsobili veľkú finančnú škodu.

V spomienkach na túto biednu oslavu som dojedol vyprázaného kapra so zemiakovým šalátom. Teta mi tu nechala nejaké medovníky, koláčiky i ovocné rezy, čo sama piekla. Veľmi dobre spolu vychádzame. Chodím jej každý deň nakupovať a vždy, keď môžem, pomôžem. Bývam tu u nej už piaty rok. Kúpil som si kapra, vypražil niekoľko kúsokov. Budem ho jesť aspoň tri dni. Nevadí. Ryby a kapry zvlášť mám veľmi rád. Teta je expertka na majonézový zemiakový šalát. Robieva veľký hrniec pre celú rodinu a keď odchádza k synovi na sviatky, vždy mi z neho nechá poriadnu porciu. Tiež na tri dni. Jedlom som zabezpečený. Teta odišla asi na desať dní. Vraj tam ostane až do Troch kráľov, takže teraz som tu ja kráľ. Mám dovolenku, ženy už nepotrebujem, nemá ma kto navštíviť, ani rušiť. Budem písať.

Sedím za starožitným stolíkom a ťukám si do notebuku. Síce dvoma rukami, ale iba štyrmi prstami. Za celú svoju novinársku prax som sa nedokázal naučiť písať všetkými desiatimi, ale zato som náležite zvýšil frekvenciu. Občas preruším písanie, zamyslím sa a nalejem si deci z fľaše svojej obľúbenej frankovky modrej. Pohľad mi už po niekoľký raz poskočil bokom na veľký balíček položený neďaleko notebuku. Zahľadím sa do uličky, ktorú tak dôverne poznám ešte zo študentských čias. Stará bratislavská vináreň premenovaná na akýsi pub takmer nezmenila svoj prítiažlivý imidž. Koľkokrát sme sa tam opili, zaspievali si, balili známe i neznáme dievčiny...

Nevydržal som. Náhlivo som siahol po balíčku. Bol to jediný darček, ktorý som si dal pod malý umelý stromček postavený na nočnom stolíku. Doniesol mi ho syn dva dni pred Vianocami. Vraj ho mám odbaliť až na štedrý večer. Nezdržal sa ani minútu. Nemal viac času, lebo práve odchádzal s mamou a jej novým partnerom Lojzom lyžovať do Álp. Už ho čakajú s autom na ná-

breží Dunaja. Veľmi sa ospravedlňoval, že mi neblahoželal k päťdesiatke. Vraj bol skoro celé dva mesiace v skautskom letnom tábore niekde na strednom Slovensku, vraj sa aj chcel ozvať, vraj na to zabudol ako na smrť, vraj... Tak mi treba! Maroško mal zasa pätnásť narodeniny len pred pár dňami, presne na Mikuláša a veru ani na tento sviatok, ani pod stromček nedostal odo mňa žiadny darček. Tiež som na neho akosi zabudol... No nie tak celkom, ale už vyše roka sa vôbec neohlásil, neodpovedal na moje maily ani telefonáty. Tak som sa zmieril s tým, že Sylvia ho zasa spacifikovala a ja som opäť stratil svojho syna.

Chvilku som hľadel do okna. Celý deň bol pochmúrny, ráno ešte pršalo,

LUBOR HALLON

Darček strateného syna

Vianočná rozprávka

ale okolo obeda začalo primŕzať. Večer sa objavili prvé nesmelé vločky a teraz, okolo desiatej, to už bola celkom romantická chumelica. Do polnočnej mi teda ostávajú ešte asi dve hodiny. Chystal som sa na omšu do blízkeho chrámu, ktorého vežu som takisto videl z obloka. Zmocnila sa ma nostalgická vianočná atmosféra dávneho detstva. Odložil som notebuk a obracal v rukách balíček od Maroška. Nedočkavo som prestrihol červenú hodvábnu stužku a roztrhol ozdobný baliaci papier s vianočnými stromčekmi a snehuliakmi. Objavila sa kartónová škatuľa, pôvodne asi od topánok. V nej ležala opäť do vianočného papiera zabalená knižka a ďalšia škatuľa, ktorá ma prekvapila svojou ne-

čakanou váhou. Na knižke pod stužkou bola zasunutá listová obálka. Chvilku som ako vo vytržení hľadel na tieto veci uložené v škatuli a nevedel sa rozhodnúť, čo skôr otvoriť. Najviac ma zaujala pomerne ťažká škatuľka. Mal som tušenie, že v nej bude zrejme uložené to najväčšie prekvapenie. Preto som radšej, ako správny novinár či prozaik, siahol po knižke a na chvíľu odložil aj list, ktorý sľuboval celkové objasnenie tohto nečakaného vianočného tajomstva. Rozrezal som ďalší ozdobný obal na knižke a objavila sa mäkká laminovaná väzba. Na jej prednej strane som čítal: Výber z tvorby víťazov celoslovenskej amatérskej súťaže Literárny Zvolen. Vedel som že syn píše malé literárne útvary do mládežníckych časopisov, ale tento

mňa už chodil otec alebo teta Milka, naša gazdiná, ktorá u nás varila, upratovala... Striedala sa s otcom, raz chodila ona, inokedy on, lebo ma mička bola na dôležitých cestách aj niekoľko dní. Mal som rád jej vonnajúcu tvár, vždy upravené vlasy, jej úsmevy a bozky, ktoré sa postupne zahmlievali v pamäti, až mi postupne prestala chýbať.

Z toho obdobia predškolského veku si spomínam v podstate len na jej krásny obraz zarámovaný v ružovej hmlovine... a potom na niektoré darčeky, ktoré mi vrstovníci z materskej školy nesmierne závideli... Niekoľko stavebníc značky Lego, anglické autíčka rozličných rozmerov, oblečenia, aké nemal nik v mojom blízkom okolí.

Náš spoločný vzťah s otcom utužovali i časté prechádzky do lesa, kde mi rozprával zážitky zo svojho šťastného detstva, zo skautských táborov, ktoré sa vzkriesili koncom 60. rokov a potom ich normalizácia opäť zlikvidovala. S nadšením vtedy vyhládával knižky so skautskou tematikou, najmä celú sériu od Jaroslava Foglara. Táto dávna skautská vášeň prešla po jeho rozprávaníach a v porevolučných možnostiach obnoveného skautingu aj na mňa, pričom významne poznačila môj život v mnohých smeroch. Dnes si neviem vysvetliť, čo vlastne tak veľmi oslabilo silu rodinného puta, teda môjho vzťahu k otcovi a takmer úplne potlačilo moju prvotnú detskú závislosť v súvislosti s nim.

K mojej mame som si nikdy nedokázal vytvoriť nejakú hlbšiu citovú väzbu. Vnímam ju ako dobrú vílu, ktorá sa zjaví, pohladí, prinesie darčeky a zasa zmizne ako éter na pokusoch vo fyzikálnom kabinete. Treba však poznamenať, že hoci často od nás odchádzala aj na niekoľko dní, každé leto zabezpečila pre celú našu rodinu dovolenku v exkluzívnych svetových letoviskách. Akoby nám chcela dokázať, že i napriek svojim absenciám v našom domove, sme stále šťastná rodina, ktorá si užíva plnými dúškami čaro prímorského oddychu. Lenže zážitky zo spoločných chvíľ pri mori sú už pre mňa tak vzdialené, že iba veľmi zriedka sa vynoria z hĺbky mojej pamäti. Veď, napokon, týkali sa najmä predškolských liet. Spomínam si predovšetkým na našu poslednú spoločnú dovolenku v egyptskej Hurgade, kde som už svojim detským srdcom cítil dusno medzi mojimi rodičmi znásobené štyridsaťstupňovými horúčavami. Po návrate z Egypta sa začala všetko rúcať.

Bol som z tej situácie úplne zmätený. Otec podliehal apatii a mama využívala všetku svoju energiu na to, aby ho vykreslovala v tom najčernejšom svetle. Nahovárala mi, že málo v redakcii zarába, neuživí rodinu a že peniaze prepája so svojimi pochybnými kolegynami či inými priateľkami ľahkých mravov a podobne. Hoci som jej nechcel veriť, čiastočne ma i presvedčila, lenže ja som cítil falošnosť jej mate-

Snímka: Katarína Džunková

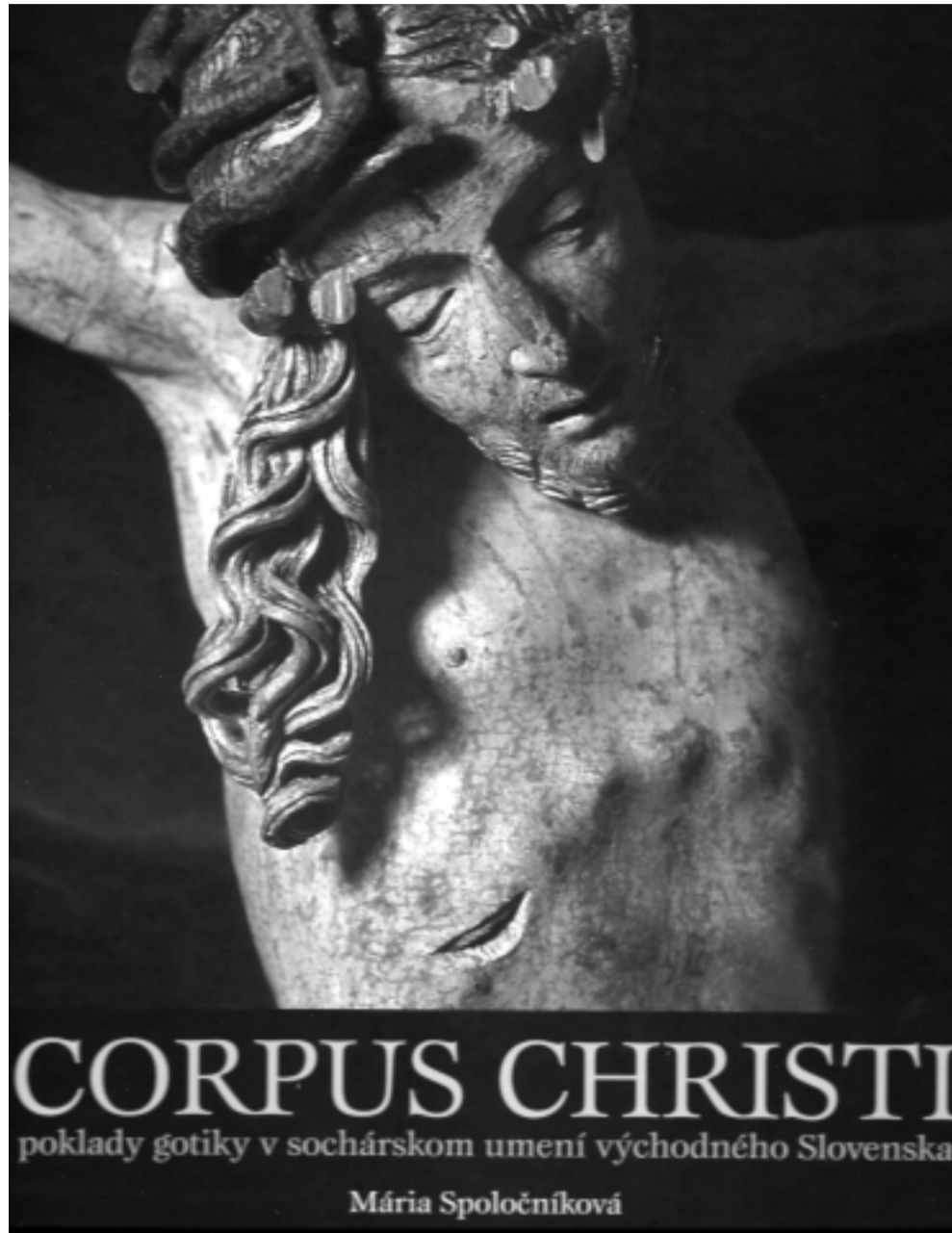
O našom gotickom sochárskom umení vyšla nádherná publikácia CORPUS CHRISTI akad. maliarky a reštaurátorky Márie Spoločníkovej, ktorú vydalo Vydavateľstvo Dobrá kniha, Trnava.

Je to publikácia, ale simultánne aj nádherný a bohatý katalóg, či historická štúdia z oblasti gotického sochárstva na Východnom Slovensku. Dielo textom i obrazmi je spirituálnym monolitom o Kristovom Tele, visiacom na kríži, epicentrum sveta, kde smrť a život sa stretávajú práve na dreve kríža, na strome, ktorý nám pripomína rajský strom. A práve táto smrť na kríži najparadoxnejšie prezentuje a dokazuje, že život sa neodníma, iba mení a platia tu, pri týchto krížnych drevách slová: „Ako posledný nepriateľ bude zničená smrť!“ /1 Kor.15,26/ Corpus, v ktorom bola skrytá Druhá Božská Osoba, sa nám znovu v Korpuse, Tele zjavil po svojom vzkriesení. Tento fakt nemožno ničím zničiť, ani vymazať, ani popierať a autorka textu, ktorá vie čítať mystérium corpusov, to jasne potvrdzuje! Na kríži visel Pán života a smrti!

Autorka tejto publikácie prezentuje vzácne diela korpusov východného Slovenska z najstarších období. Sú to majstrovské, odborné, ale aj štylisticky, esteticky, no rovnako aj spirituálne a kontemplančné hodnotenia a dešifrácie fyziognómii korpusov!

Kreovanie tváre, tela umučeného Bohočloveka si iste vyžadovalo od starých majstrov jednak umeleckú, rezbársku, či sochársku zručnosť, talent, ale nesporne aj asistenciu Toho, ktorého „portrét“ sa pokúšali zachytiť, a to aj v paradoxnom stave umierajúceho a predsa živého. Veď v osvietení a v radiácii toho, „ktorý premochol smrť“ dokázali zachytiť dva svety: života a smrti a z ich ubolených tvári a statusu tela akoby automaticky bolesť a utrpenie prežiarovala predzvesť radosti a vzkriesenia, čiže vyššieho stavu života. A toto všetko autorka vie čítať a jej reštaurátorské práce sú vlastne činnosťou, tvorbou: „Denue ereare“, znovu tvoriť, a to najmä tam, kde sú tieto diela poškodené! Z týchto korpusov ako radičné fluidum, či atómové žiarenie preniká do sveta ako sila lásky, ktorá je silnejšia ako smrť, a z tvári korpusov zaznieva: „Nik nemá väčšiu lásku ako

Corpus Christi

ten, kto položí život za svojich nepriateľov.“ /Jn 15,13/

Tento symbol kresťanstva - kríž s korpusom je trvalou pripomienkou, avízom, semaforom na našich životných cestách a ukazuje nám permanentnú skúsenosť: zlo, hriech i v ľudských dejinách pribíjajú stále na kríž svojich bratov. Je len jedno, jediné riešenie a odkazuje nám ho Ten, ktorý visí na kríži: „Dodržujte Desatoro a Evanjelium, ktoré je zhrnuté v najkratšej rade a v najväčšej múdrosti: „Milovať Boha a blížneho ako seba samého.“ Ba je tu aj absolútne východisko zo vzájomného ukrižovania ľudí, a tým aj znevažovania ukrižovania, ktoré má vyústiť vo vzkriesení: „Milujte svojich nepriateľov a modlite sa za tých čo vás prenasledujú, aby ste boli synmi svojho Otca, ktorý je na nebesiach. Veď on dáva slnku vychádzať nad zlých i dobrých a posielá dážď a na spravodlivých i nespravodlivých“ /Mt. 5,44-46/ A neslýchaný výrok z úst Ježišových, z božského Corpusu na kríži: „Veru hovorím ti. Dnes budeš so mnou v raji.“ /Lk 23,43/ Povedal to kajúcemu zločincovi. Nuž toto nám pripomínajú kríže s korpusom i bez neho.

Autorka ako reštaurátorka i ako akademická maliarka pozná aj najjemnejšie záchvevy v hmote a korpuse a v drevenom korpuse číta a počúva hlas nie umierajúceho, ale na vzkriesenie sa pripravujúceho! Táto štúdia je štúdiou výtvarnou, estetickou teologickou a súčasne kontempláciou, meditáciou, Credom, že tento Corpus, visiaci na kríži, na tretí deň vstane zmŕtvych! A avizuje to všetkým čitateľom a cituje toho, ktorý zničil smrť: „Ja som vzkriesenie a život. Kto verí vo mňa, bude žiť, aj keď umrie.“ /Jn 11,25/ Text na mnohých miestach presahuje stupne odborné i estetické a kontemplatívne a vyúsťuje do sfér mystickej radiácie. Je to symfónia kresťanstva a kríža a jeho ramenami: dobra, pravdy a krásy so sólom lásky!

Za toto excelentné dielo by si autorka zaslúžila titul: DOCTOR CAELESTIS CAUSA!

Končím s pocitom, že som absolvoval exercície hlavne pod krížom s korpusom v Lendaku, Huncovciach a v Levoči.

Gratias maximas ex toto corde!

JOZEF TÓTH

V očistci diaľok

V očistci diaľok je názov debutu hudobného pedagóga z nitrianskeho konzervatória Michala Mikuláša, ktorého tvorivý umelecký vývin som mal možnosť sledovať vďaka dvom celoslovenským literárnym súťažiam O cenu slovenského učného tovarišstva (Bernolákova spoločnosť - Trnava) a Jurinova Jesen (Kysucká knižnica - Čadca).

Debut vydal autor vlastným nákladom v nitrianskom vydavateľstve Garmond roku 2012, pričom ide o kombináciu úvahových „pásmových“ textov (samozrejme, nejde o význam pásma v zmysle surrealistickej poetiky) a niekoľkých veršových strofických útvarov. Clivú atmosféru uvedených textov dotvára autor umeleckými fotografiami, ktoré zachytávajú prírodné úkazy (napr. východ Slnka cez priezor dozrievajúceho obilia, putujúce oblaky nad vrcholom hôr, odraz slnečných lúčov na hladine rieky), stopy v snehu, drevené chalupy, kostol, Krista na kríži či v jasliach, profily ľudských tvári i zaľúbencov v diaľke.

Zo sémantického hľadiska možno Mikulášov debut hodnotiť ako istý vnútorný výraz človeka hľadajúceho domov v sebe samom, ide akoby o vtesnávanie sa do vlastnej

kože, pričom sa snaží v bytostnom vzťahu ku všetkému tvorstvu zažiť symfóniu „harmónie, vyrovnanosti a zmiery, jednoduchosti a pokory“.

Úvahy a verše Michala Mikuláša sú osnované na tradičných motívoch akoby symbolistickej poetiky. Výraz vnútornej púte, smútku, samoty, clivých tónov túžby za domovom „v očistci diaľok“, rezonancie hlbokého ticha, výkrik, spomienka, bolesť či útek sú akosi analýzou odchodov a návratov, snahou o kontinuitu s tradíciou vlastného národa v konfrontácii s cudzinou, v žiadosti „otvoriť srdce, pobožkať domov a roztvoriť dlane“.

V celkovom sumári možno zbierku V očistci diaľok chápať ako tvorivý záznam človeka uvažujúceho nad sebou samým, vychádzajú z pozorovania Stvoriteľovho diela. Ide o naliehavú potrebu odovzdať svoje Ja ako posolstvo vlastného vnútra, pretože kolíska „spločila človeka, človeka z hlíny. A život preletel ako vták nad obzorom. Akoby to bol jeden deň... Zapadá slnko nad kopcami a v diaľke bije zvon.. Pokora v objatí.. Vyprahnuté ruky ako vyschnutá zem pomaly skladajú z očí jasných ako hviezdy na stól život.“

Niet slov vďaka, nemé ústa uzamyká Pravda.“

JÁN GALLIK

„Tu som človekom, tu nakupujem“

Aj takúto podobu má súčasná spotrebiteľská filozofia. Túžba po zisku ženie vyznávačov maximálneho zisku do ideologických krajností, v ktorých dominuje človek iba ako spotrebiteľ. Toho možno nakriatnuť na kúpu akéhokoľvek tovaru, len mu ho musíte šikovne a vytrvalo ponúkať. Človek mimo nákupného strediska je podľa tejto filozofie barbarom, ktorému treba pomôcť nákupným košíkom dostať sa na civilizačnú úroveň. Barbar si vezme nákupný košík do ruky, prejde cez turniket a hľa, stáva sa človekom!

Mať vlastnú filozofiu sa pokúšali mnohí, najmä ak potrebovali zamaskovať svoje ďalekonosné komerčné a mocenské zámyery. Na nadnárodnej úrovni to boli naposledy marxisti. Treba povedať, že dosť úspešne, veď takmer trištvrte storočia mali pod palcom aj pod čizmou najväčšiu krajinu sveta a takmer polstoročie vykorisťovali slovanský zvyšok Európy. Ak to inak nešlo, vtikli pracujúcim do hlavy dialektiku, nevyhnutnosť triedneho boja aj myšlienku sociálnej rovnosti kladivom. Na najmenej prispôsobivých sa použil kosák.

Tentoraz to skúšajú biznismeni v rukavičkách inak - v elegantných dlhých plášťoch po členky, vo vypasovaných čiernych oblekoch, so zlatým perom pripraveným kontrahovať váš kredit. Sú výhonkami z toho istého ideového kmeňa, vyznávajú tajne toho istého ekonomického Marxa i svetonázorového En-

notky najprv s bagrami, potom s priamou ponukou neodolateľných tovarov a cien. Manažéri ľudskej naivoty vedia, kde majú rozhodnúť veľkoobchodné siete, do ktorých pohodlne lapia každého, kto má záujem kúpiť si dačo na večeru, obliecť si vetrovku alebo sadnúť si do vychválenej pohovky

Zlaté obchodné teliatka reklamou povyšované na božstvá majú najchutnejšiu pastvu najmä v krajinách s prerušenou domácou tradíciou gazdovania, v prostredí deprimovanom politickou minulosťou, kde sa ľudom ťažko vrátiť sa k zemi a žiť namáhavejšie, ale po svojom.

Urážlivé a dôstojnosť človeka urážajúce reklamné heslo „Tu som človekom, tu nakupujem“

sme si nevymysleli. Odpisujeme ho z tisícky reklamných plagátikov, ktoré nám neviditeľne aj príliš viditeľne ruky obchodu pchajú deň čo deň do schránok. Absurdné a človeka dehonestujúce tvrdenie o človeku! Je to drzý výsmech národu, ktorý práve zásluhou kresťanstva donedávna dobre vedel, kedy sa človek stáva človekom a kedy ním prestáva byť.

Slogan by nestál za reč, keby ho beztrešne nerozširovali v našej reči.

BLAŽEJ BELÁK

Kurzívou o našom jazyku

gelsa, klaňajú sa tomu istému zlatému teľatú industrializácie, ibaže na rozdiel od marxistov nestrácajú čas rečením o výrobe, lebo potrebujú predať čo najrychlejšie, teda zdôrazňujú potrebu. Ich predné hľadky najprv skúpiť zvyšky ornej pôdy v okrese, skúsené mediálne úderky vhodnými propagačnými manévrami a zábavným priemyslom sa postarajú o dehonestáciu dejin, kultúry a tradície vyhladeného obyvateľstva a do takto pripraveného terénu prídu výkonné jed-

Na pulloch knihupectiev sa objavila pozoruhodná autobiografická kniha Viktora Kravčenko s názvom *Žil som pod červenou hviezdou*. Hoci od jej pôvodného anglického vydania (*I Chose Freedom, New York, 1946*) uplynuli už mnohé desaťročia a celosvetovo si získala povest' prvého vážneho a komplexného svedectva o živote v komunistickom Rusku, v našom priestore sa doteraz o jej existencii, z pochopiteľných príčin, prakticky nevedelo. Zásluhou krajana žijúceho v Nemecku, Rudolfa Sládkoviča, ktorý zorganizoval jej preklad do slovenčiny, sa takto aj náš čitateľ môže oboznámiť so strhujúcim osobným príbehom V. Kravčenko (1905 - 1966), zachytávajúcím azda všetky atribúty stalinskej spoločnosti, v ktorej mu osud „doprial“ žiť. Dal by sa nazvať anatóniou zla na boľševický spôsob. Predslov ku knihe, ktorú vydalo vydavateľstvo Post Scriptum v spolupráci s Ústavom pamäti národa, od historika Martina Lacko tu uverejňujeme v plnom znení.

Pri prvom dotyku s knihou Viktora Kravčenko si možno viacerí položia otázku: Načo je dobré v dnešnej dobe vydávať takéto knihy? Čo nám môžu dať spomienky jedného bývalého sovietskeho funkcionára, hoc akokoľvek zaujímavé napísané? Veď komunistický režim v našej vlasti i v Európe je už takmer štvrtstoročia mŕtvý. Neexistuje už Sovietsky zväz (ZSSR), ani jeho stalinský režim. Načo vyvolávať duchov minulosti, zaťažovať dnešných ľudí s témami, ktoré sú už dávno mŕtve? Tým skôr, ak sa týkajú cudzích krajín, nie tej našej? Nemali by sme sa radšej pozerat' dopredu?

Historik by tu mohol odpovedať krátko - kvôli pravde. Kvôli pravde o vlastnej minulosti. Kvôli pravde o vlastnej minulosti, ktorá ovplyvňuje aj našu súčasnosť. A kto nepozná dejiny ZSSR, nepochopí dobre ani dejiny našej krajiny v 20. storočí.

Boľševické Rusko (od roku 1922 ZSSR), bolo v medzivojnovom období mýtizovanou krajinou. Jeho propaganda vyhlasovala tento štát za vzor sociálnej spravodlivosti, za štát, kde niet „vykorisťovateľov ani vykorisťovaných“. Keďže však ZSSR bol izolovaný od zvyšku sveta, len málokto z Európanov ho presnejšie poznal, väčšina nemala možnosť overiť si realitu na vlastné oči. Niet preto divu, že aj časť slovenského obyvateľstva si ho predstavovala priam ako zasľúbenú krajinu sociálnej spravodlivosti. Svoje tu zohral aj mýtus o údajnom slovanskom charaktere tohto štátu. Pravdivý obraz ZSSR mohli spoznať de facto až desiatky tisíc Slovákov narukovaných do vojny proti ZSSR v rokoch 1941 - 1944. Až tí videli skutočné dôsledky štvrtstoročného bašovania boľševikov. Ani takáto lekcija však očividne nestačila na to, aby sa vytratili plané ilúzie o tejto „riši zla“, ktoré opantali aj mnoho vzdelených ľudí.

Jedným z vylicených bol aj bývalý chorvátsky jezuita Tomislav Kolakovič, ktorý sa ešte koncom roka 1945 po návrate z Moskvy banskobystrickému biskupovi Andrejovi Škrábikovi zdôveril: „Komunisti, s ktorými sme tu za povstania hovorili, ruskí či naši, sú len snílkovia vyslovujúci o komunizme iba želania a osobné predstavy. Ruský komunizmus je niečo úplne iné. Je to Ázia vzdialená našej civilizácii.“

Tragédiou je, že svetové veľmoci presunuli obnovené Československo do mocensko-civilizačnej sféry práve tejto „ázijskej“ mocnosti, pričom po februári roku 1948 sa stalo jej úplným satelitom, bezhlavo preberajúc všetky postuláty boľševickej politiky. Najvyšším heslom sa stalo „ZSSR - náš vzor“. Naša krajina bola vytrhnutá z historických koreňov, no rovnako aj z medzinárodných štruktúr. Bola obo-

hnaná ostnatým drôtom, takže sa z nej stalo prakticky jedno veľké väzenie. Boli odbúrané zvyšky demokracie a ľudských práv. Štátnou politikou sa stala nenávisť a rozoštvávanie národa na politicko-triednom základe. Miesto elit zaujala spodina. Tá sa postarala o likvidáciu súkromného sektora v ekonomike, násilnú kolektivizáciu poľnohospodárstva, o zdecimovanie a poštátnenie cirkvi a umlčanie všetkého, čo sa nezhodovalo s komunistickou politikou.

To všetko však bolo už predtým v ZSSR a Československo to len preberalo a realizovalo. Priamym svedectvom o tom, čo sa v boľševickom Rusku (resp. v ZSSR) dialo predtým, než sa zmocnilo nadvlády nad našou krajinou, je aj táto kniha Viktora Kravčenko.

Kto teda bol Viktor Kravčenko a v čom je prínos jeho svedectva?

Slovenskej verejnosti, ba ani historikom, pravdepodobne meno jedného z najslávnejších sovietskych prebehlikov nič nehovorí. Do značnej miery je to aj dôsledok toho, že ani jedna z jeho dvoch kníh vydaných koncom 40.

MARTIN LACKO

Kto sa bojí povedať pravdu, sám sa stáva otrokom

Krutá pravda o ruskom komunizme

rokov minulého storočia v USA, krátko po jeho úteku, nebola podnes preložená do slovenčiny či češtiny.

Možno povedať, že spočiatku bol Kravčenko životný príbeh tuctovým. Nevymyká sa z rámca osudov státisícov (najmä) mladých ľudí, ktorí prepadli boľševickej vízií o vybudovaní nového, spravodlivého sveta. Viktor sa narodil, akoby symbolicky, v revolučnom roku 1905. Jeho otec bol ešte v rokoch cárskeho Ruska socialistickým revolucionárom a práve v roku narodenia svojho syna len o vlások unikal šibenici za obvinenia z protištátnej činnosti. Aj mladý Viktor bol od mladosti revolucionárom, presvedčeným komsomolcom. Už ako 17-ročný, v roku 1922, odchádza budovať socializmus ťažkou baníckou prácou do Donecka. V roku 1929 bol prijatý do vtedajšej sovietskej komunistickej strany - VKS(b), čo pokladal za najväčšiu udalosť vo svojom živote. Ako schopný mladík začal o dva roky neskôr študovať na Technologickom inštitúte v Charkove. Po jeho absolvovaní sa stal inžinierom a súčasne nádejným intelektuálnym kádrovým režimu. Jeho pracoviskom sa stal nikopolský hutný kombinát, kde patrila k funkcionárskej špičke kontrolujúcej jeho výstavbu. Miesto v elite sovietskej technickej inteligencie samozrejme nebolo možné bez silného politického krytia. To mu vytváral jeden z vtedajších ľudových komisárov Sergo Ordžonikidze. V čase tzv. veľkého teroru (1936 - 1937) sa však aj Kravčenko dostal do úzkych. Bol falošne obvinený zo sabotáže výroby a vypočúvaný NKVD. Nakoniec sa však zachránil. Potom pracoval v riadiacich pozíciách vo viacerých ďalších podnikoch, až bol povolán do Moskvy na funkciu v aparáte Rady ľudových komisárov a neskôr dokonca poverený misiou v USA.

Počas druhej svetovej vojny sa ZSSR - vynútené a dočasne - stal americkým spojencom. Práve gigantické americké dodávky životne potrebného materiálu a vojenskej techniky v rámci programu „Lend and Lease“ pomohli v rokoch 1941 - 1942 odvrátiť úplné zrušenie Stalinovho impéria v dôsledku úderu jeho bývalého spojenca Adolfa Hitlera. Keďže Viktor Kravčenko pôsobil v dôležitej oblasti kontroly vojnových dodávok, mohol sa stať význam-

ným pracovníkom sovietskej obchodnej komisie vo Washingtone. V marci 1944 však zo svojho postu dezertoval a USA požiadala o politický azyl. Hoci ZSSR jeho vydanie kategoricky požadoval, americké úrady žiadosti nevyhoveli. Čo bolo však závažnejšie, okrem vypovedania poslušnosti Stalinovmu ZSSR, vydal aj písomné svedectvo o jeho fungovaní. Tento krok sa rovnal vyneseniu rozsudku smrti nad sebou samým - veď ako sám napísal, išlo „o najvyšší stupeň odmietnutia pozemského boha“. Kniha jeho pamätí pod výstižným názvom *Zvolil som si slobodu (I Chose Freedom)* vyšla prvýkrát na jar 1946 a už v krátkom čase bola preložená do 22 jazykov.

Nemožno sa diviť, že kniha vyvolala zárivé reakcie ZSSR i jeho sympatizantov na Západe. Už v jeseni 1947 publikoval francúzsky ľavicový časopis *Les Lettres Françaises* článok podpísaný istým Simom Thomasom, podľa ktorého je Kravčenkova kniha dielom menševických emigrantov. Súčasne sa na neho zosypalo aj množstvo priam perverzných obvi-

preto, že (nepriamo) išlo aj o obraz ZSSR, a vôbec komunizmu, na Západe. Potom, čo Kravčenko dokázal obhájiť pravdivosť svojho rukopisu a súčasne vyšlo najavo, že osoba s menom Sim Thomas neexistuje (článok pravdepodobne napísal v Moskve), Kravčenko súd vyhral v plnom rozsahu. Bola to pre neho akiste obrovská morálna satisfakcia zo strany nezávislej súdnej inštitúcie. V roku 1950 vydal svoju druhú knihu *I Chose Justice*, ktorou reagoval na tento proces.

Kravčenko však nebol stúpencom ani kapitalistického zriadenia panujúceho v USA. Odchádza do Bolívie, kde svoje peniaze zarobené prvou knihou venoval na podporu chudobných roľníkov. Ďaleko od amerického kapitalizmu i sovietskeho boľševizmu, v Latinskej Amerike, sníval ďalej svoj mladický sen o sociálne spravodlivej spoločnosti. Zomrel v roku 1966 ako šesťdesiatročný v jednom z newyorských hotelov. Údajne spáchal samovraždu, avšak otvorenou ostáva aj verzia o pomste NKVD...

Vladimír Nálevka, český historik a znalec dejín ZSSR, na margo Kravčenkových spomienok povedal, že: „prinášali pravdivé fakty o sovietskej totalite, ktorá až dovtedy bola v euroatlantickej spoločnosti vedome či nevedome potláčaná.“ (Spomeňme len známu kauzu sovietskeho masakra tisícok poľských dôstojníkov v Katyňskom lese z roku 1943, kde sa Západ postavil fakticky na stranu jeho páchatelov.) „Mnohé dovtedajšie práce ruského exilu“, hovorí ďalej Nálevka, „boli kvalifikované ako neverohodné či silne zaujaté a viac rezonovali reportážne publikácie známych západoeurópskych intelektuálov ako boli napr. Romain Rolland, Lion Feuchtwanger či George Bernard Shaw, ktoré vytvárali falošné ilúzie o sovietskom systéme“. Tu možno pripomenúť, že Lenin takýchto západných sympatizantov pomenoval ako „užitočných idiotov“...

Kravčenko prináša svedectvá o mnohých typických - a tragických - fenoménoch boľševického impéria, ktorých bol sám svedkom,

